

מאימתי פרק ראשון ברכות

מ.

עין משפט נר מצוה

לח א מיי פ"ח מהל' ק"ט
הל' י' (מיי"ג משן יח)
טושיע א"ת סמן ללה
פס"ד:
לב ב מיי פ"ח מהל' קרנ
פסח טו:

תורה אור השלם

1. וְאָבְלוּ אֶת הַבְּשָׂר בִּלְלֵיהָ הַזֶּה יָצִי אֵשׁ מִבְּרִיתֵינוּ עַל מַרְדְּתָם וְשָׂמוּ יָדָם בְּאֵזְבֵי אֱלֹהֵינוּ:
2. וְעִבְדוּ בָּאָרֶץ מִצְרַיִם בִּלְלֵיהָ הַזֶּה וְהִבְטִינוּ כָּל כְּבוֹד בָּאָרֶץ מִצְרַיִם מֵאֲדָמָה וְעַד הַבְּהֵמָה וּבְכָל אֲלֹהֵי מִצְרַיִם אֲשֶׁר שָׂפוּ אֶנְי הַיָּם שְׂמוֹת יְיָ אֱלֹהֵינוּ:
3. וְקָבַץ תִּאֲבָלוּ אֹתוֹ מִקְדָּשֵׁינוּ וְהִרְבִּינוּ נְעֻלְכֵינוּ בְּרִיבְנוֹתֵינוּ וְנִקְבְּכֵם בְּיָדָם וְאֶבְלַתְמֶם אֶתוֹ בְּחִפוּץ פֶּסַח הוּא לָא לִי:
4. וְלֹא תוֹחֲדוּ מִקְנֵי עַד בְּקֹר וְהַחֲדוּ מִמֶּנּוּ עַד בְּקֹר בְּאֵשׁ תִּשְׂרְפֶנּוּ שְׂמוֹת יְיָ:
5. כִּי אִם אֵלֵינוּ מְקוֹם אֲשֶׁר יִבְחָר יְיָ אֱלֹהֵינוּ לִשְׁבוֹן שֵׁמוֹ שֶׁמִּתּוֹכָם אֵת הַפֶּסַח בְּעֶרֶב כְּבוֹא הַשֶּׁמֶשׁ מוֹעֵד צֵאתְךָ מִמִּצְרַיִם:
6. שְׂמוֹר אֶת חֹדֶשׁ הָאָבִיב וְעֵשִׂיתָ פֶּסַח לַיהוָה אֱלֹהֶינוּ כִּי בְּחֹדֶשׁ הָאָבִיב הוֹצִיאָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ מִמִּצְרַיִם לְלֵילָה:
7. וְיִסְעוּ מִצְרַיִם בְּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בְּחִמְשֵׁי עֶשְׂרֵי יוֹם חֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן מִמְּחֵרַת הַפֶּסַח יָצָאוּ בְּיַד יְיָ אֱלֹהֵינוּ מִצְרַיִם:
8. דַּבֵּר נָא בְּאָזְנֵי הָעָם וְיִשְׂאָלוּ אֵשׁ מֵאֵת רַעְיוֹתָ כִּלְי כֶּסֶף וּבְכֵלֵי זָהָב:

לעולם יממא הוא. ואס תאמר ליתמי שמי פעמים קודם הניך תאמר והיו רבותא עפי דלפילו קודם הניך הוי זמן דקריאת שמע של שמריה. וי"ל כדפרישנא דהאי יממא לענין שאר מנזות. אבל לענין ק"ש הואיל ואיכא אינשי דגנו לאו זמן קיימה הוא. ותימא דקשיא דרבי עקיבא דאדר' עקיבא דהכא קאמר אחר הניך ולקמן (עמוד ג') קאמר משיכיר בין חמור לערוד דהיינו אפילו קודם. וי"ל דמרי תנאי אליבא דרבי עקיבא. אי נמי יס לומר יממא הוא אפילו גזי קריט שמע דהא זמן קיימה הוא והא דלא נקט צ' פעמים קודם הניך משום דבעי ללשמוענין שאינו יולא צשל לילה אחר הניך: **ובלכבד שלא יאמר השכיבנו.** פירש רבננו ר' יוחי דקורא קודם שיעלה עמוד השחר קאי. ונראה לי דלא ודאי זמן שכיבה הוא ומאי למימר השכיבנו. ועוד דהוה ליה למימר אמאי דסליק מיניה. ופי' השך מקולי דקאי אקודם הניך דסליק מיניה ולכן קאמר ללא מני למימר השכיבנו דלאו זמן שכיבה הוא כיון שעלה כבר עמוד השחר אפילו קודם הניך:

ר' אלעזר בן עזריה אומר נאמר כאן בליילה

הוה וכו'. וא"ת היכי מני למימר רבי אלעזר בן עזריה עבד חנות והכתיב לא תוטרפו ממשנו עד צקר (שמות י"ג) דמשמע עד צקר מיהא מני לאלכו. ויש לומר דמני למימר דהכי קאמר לא תעשו דבר שיעבד ליד ידני ונותר עד הצקר. שאס לא יחא נאלכו עד חנות לא תוכלו לאלכו ולא לטורפו זבילה כדקא אמרין **זבילא לא יזכור** ולא יזכור עד שורפו ואי אמה שורפו זבילה ואס כן ישאר עד הצקר. **אלא** הבשר בליילה הוה רבי אלעזר בן עזריה אומר נאמר כאן בליילה הוה ונאמר להלן **ועברתי בארץ מצרים בליילה הוה מה להלן** עד חנות אף כאן עד חנות אמר ליה ר' עקיבא והלא כבר נאמר **בחפזון יצאת מצרים** לומר בליילה הוה נאכל ביום בשלמא דר' אלעזר בן עזריה דאית ליה גזירה שוה אצטריך למכתב ליה הוה אלא לר' עקיבא האי הוה מאי עביד ליה למעוטי לילה אחר הוא דאתא סד"א הואיל ופסח קדשים קלים ושלמים קדשים קלים מה שלמים נאכלין לשני ימים וליילה אחר אף פסח נאכל שתי לילות במקום ב' ימים ויהא נאכל לב' לילות ויום אחד קמ"ל בליילה הוה בליילה הוה נאכל ואינו נאכל בליילה אחר ור' אלעזר בן עזריה **מלא תוטרפו** עד בקר נפקא ורבי עקיבא אי מהתם הוה אמינא מאי בקר בקר שני ורבי אלעזר אמר לך כל בקר בקר ראשון הוא. והני תנאי כהני תנאי דתנאי **ישם תזבח את הפסח בערב כבוא השמש מועד צאתך ממצרים** ר' אליעזר אומר בערב אתה אוכל ומועד צאתך ממצרים אתה שורף רבי יהושע אומר בערב אתה זוכה כבוא השמש ומועד צאתך ממצרים לא נגאלו אלא בערב שנאמר **הוציאך ה'** אלהיך ממצרים לילה וכשיצאו לא יצאו אלא ביום שנא' **ממחרת הפסח יצאו בני ישראל ביד רמה אל המלמד אלעזר בן עזריה סבר מאי חפזון דמצרים ורבי עקיבא סבר מאי חפזון דישאל ה' תנאי ה' אלהיך ממצרים לילה וכו' בליילה יצאו והלא לא יצאו אלא ביום שנא' ממחרת הפסח יצאו בני ישראל ביד רמה אלא מלמד שהתחילה להם גאולה מבערב: **דבר נא באזני העם וגו' אמרי דבי ר' ינאי** אינ נא אלא לשון בקשה אמר ליה הקב"ה למושה בבקשה ממך לך ואמור להם לישראל בבקשה מכם שאלו מצרים כלי כסף וכלי זהב שלא יאמרו אותם**

ללאת: **חפזון דמצרים**. מכת בזכורים שעל ידם נחפו להמר לשלום: **חפזון דישאל**. לא שמעו להם ללאת עד צקר: **אחיה**

והאי דקרו ליה ליליא. דקאמר יולא צו ק"ש של לילה: **משום דאיכא דגנו**. וקרינא זיה וצככך: **ונלמד שלא יאמר השכיבנו**. הקורא ק"ש של לילה שמריה סמוך לעמוד השחר לא יאמר השכיבנו שאין עוד זמן מחלת שכיבה אלא זמן סוף שכיבה: **דאשכחיה**. וישנו ונרדמו עד לאחר עמוד השחר: **בשעת הדחק**. אבל שלא בשעת הדחק לא: **הכי קא' אמרי ליה**. לרצן ומלילא. ולא גרס אלא: **רצן פליגי עילודך**. כלומר מי פליגי רצן עלך דהא דלמרי עד חנות דוקא קאמרי לך משמע לך וצככך כל זמן שכיבה אלא כל זמן שדרך בני אדם להתעסק לילך ולשכב ומיהו זהא פליגי אדר' אלעזר דלכו רבי אלעזר סבירא ליה זמן עסק שכיבה אינו אלא עד האשמורה הראשונה ולרצן עד חנות. ואת סבירא לך וצככך כל זמן שזני אדם שוכבם והיינו כל הלילה ויחיד ורבים הלכה כרבים: **או דילמא כווסף סבירא להו**. ומשמע לכו וצככך כל זמן שכיבה והא דקאמרי עד חנות הרחקה הוא דהוה לכו ומיהו היכי דלמרי ולא קרא קודם חנות עדיין זמן חיובא הוא ומחיציב ונפקי די ק"ש בזמנו: **כווספי סבירא להו ותיצין אסם לקרוס גרסינן**. ולא גרסינן מותרים דלפילו שלא בזמנו תנן (עמוד ג') הקורא מנאן ואלך לא הפסיד כלום הקורא בתורה: **שעת חפזון**. שמפזו ללאת והיינו עמוד השחר כדכתיב לא תלאו איש מפתח ביתו עד צקר (שמות י"ג): **יכול יהא נאלכו**. כשאר קדשים זיוס שקיעתו כדרך תודה שאף היא זמן אכילה יוס א' אוכל והולך כל יוס שקיעתו והלילה עד הצקר **ק"ש** קדין תודה דכתיב זיוס קדשם ואלכו ויקרא **ז' מה שלמים נאכלין לשני ימים ולילה אחד**. שזנימם דכתיב זיוס וצככס יאלכו וממחרת **שס יט** אף פסח נמי הואיל ואינו נאכל אלא זבילה נוקים שני לילות במקום שני ימים דשלמים ויהא נאלכו זבילי לילות ויוס א' לא שיהכלנו זיוס אלא שיהא שעות זמן שלא יפסל זבילה בשביל המתנת היוס ויהא זבילה השניית **קמ"ל**: **שס תזבח את הפסח בערב כבא השמש מועד צאתך ממצרים**. הרי לך ששנה זמנים שאינם שוים. בערב כי ינטו זבילי ערב ייינו לאחר חנות ננסתלקה חמה מנראש כל אדם ונטתה למערב. כבא השמש משחשכה. מועד צאתך ממצרים צככך. כי לך יתקיימו כולם. בערב לזמן שקיעה. כבא השמש התחלת זמן אכילה. מועד צאתך זמן שריפה כלומר צככך הוה נעשה נותר שהגיע זמן שריפה אלא לפי שאין שורפין קדשים זיוס טוב ממתינין לו עד צקר שני: **עד מסי אמה** אכל. היינו כר"ע אבל לתנא קמח' עד חנות לילה הוה זמן אכילה ותו לא דאי לא מאי זביליהו: **הכל מודים**. רבי עקיבא גופיה מודה שכלילה מתחלת ואיך היתה שעת חפזון דמצרים לשלום מן הארץ: **מערב גאלו**. נתנו להם רשות ללאת: **חפזון דמצרים**. מכת בזכורים שעל ידם נחפו להמר לשלום: **חפזון דישאל**. לא שמעו להם ללאת עד צקר: **אחיה**

א) ולקמן לו: שבת טו. לו: קמו: עירובין נו. טז. יבמות ט: כמותא: ב' ז"ק: ב' ז"ק: לו: ק"ח. כבא תנא: מ: ק"ה. קנה: שעותא. כאל: חולין ז'. טו. קא: ממות: ה: ג' געין יע. ושבת מה: עירובין מו. מנה ו' ט': א) ולקמן לו: שבת ט: קל: זבילה יא. יומא לו: יבמות נ. מו: מ. ז"ק קב. ע"ו. בטרות לו. מנה ל: מטג. ד) ושני חוספות פסחים פט. ו' ו' דללו, ט) פסחים קב: מנילה לא. צמח: טו: מכלילא דר"י פרשט: ב. ה) ספרי פ' ראה, ח) ספרי שם, ט) ופסטה יוד: נדרים מג: פט; טו) נדרים לו, ט) כז"ל: שפחולה, ט) ועי' מוס' ויתא לו: ד' ש"ח א) ולקמן לו: שבת ט: וצמח טו:

הגהות הב"ח

ב) וג' ולו ז' בלכד הכי קאמר ככ"ל ותיבת אמוני נמחק: **ג) רש"י ד"ה** יוכל יהא וכו' עד הבקר קמי התורה דכתיב: **ד) ד"ה** מה שלמים וכו' בלילה השני. י"ב ורשב"י סוף פסחים דף ק"ב ע"ב הניח מלה פ' רבינו דהלא ואז"כ כתב ח"ו ול' גראה שאף זיוס שניתמם ואלכו דהא בלילה הוה לא נא למעט אלא יוס שקיעתו עלפני לילה הראשון של פסח אבל מנאן ואלך ואלכו עד עמוד השחר של לילה שני קמ"ל עכ"ל:

מוסף רש"י

עד שעת חפזון. שזבילה ללאת היינו עד הצקר (פסחים קכ. ובעיר"ו וזבחים נו). הוה נאכל כקדשים ביום. וזבחתו קודם שחמתן תחיל לאלכו אם זבילה וזבחים טס. ויהא נאכל לב' לילות ויום אחד. ט"ו המפסח בין הלילות ללא ליהיו נותר עד פ"ו (פסחים קכ).